

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

כא.

עין משפט נר מצוה

ג א מ"י פ"ג מכלות
פרה הלכה ו סנה עין
לג:

לעני רש"י

פריו"י (פריב"ד).
מכ"ר. מורגל.

רבינו הגאון

ליף אהל אהל כתיב
הא אדם כי ימות באהל
וכתיב תם ויפטר את
האהל על המשכן. מה
להלן בירי אדם, הכא
נמי בעינן אהל העשוי
בירי אדם. איני והתנן
במסכת פרה פ"ג חצירות
היו בירושלים נטיות על
גבי סלע, ותחתיהן חלול
מפני קבר התהום כו'.
פ"י שאם יש שם קבר
תחתיו נעשה חלול זה אהל
ואין טומאה בקרבת ועולה
למעלה מן האהל, לפיכך
התינוקות (ה)מתגדלים
באותן חצירות, וכן כשהיו
מוליכין אלו התינוקות מן
החצירות ההן להר הבית
היו מרכיבין אותן על גבי
שורים, ועל גבי השורים
לדלות, והתינוקות יושבין
למעלה, שאם יש שם
קבר, הדלות נמשכת אהל
הזן מפסיקין בין הטומאה
לתינוקות. ותניא ר' יהודה
אומר לא היו מביאין
לדלות אלא שורים, והא
שורים שאינו עשוי בירי
אדם, ומשני ר' אלעזר כי
בעי ר' יהודה אהל בירי
אדם (ב' טפח), (בטפח),
ומודה ר' יהודה כמלאו
אגרוף שהוא יותר מטפח,
כדכתיב באבן או באגרוף,
שא"פ שאינו בירי אדם,
אהל הוא. מדרקתני (ומודה)
ר' יהודה בשקיפין ובנקיקין
הסלעים, והאי דקתני לא
היו מביאין דלתות אלא
שורים, אבוי אמר הכי
קתני, לא הוצרכו להביא
לדלות, ודי להם בשורים.
רבא אמר חייש ר' יהודה,
הואיל ודעת התינוקות
גסה, שפא יוציא כו',
לפיכך אמר אין מביאין
לדלות אלא שורים.

י"רף אהר אהר ממשכן, וא"ת אי ממשכן יליף חפילו עשוי צירי
אדם נמי לא יצא את הטומאה אלא פשתן כדאשכחן פרק
זמה מדליקין (שבת דף טו: וס) דתנן כל היוצא מן העץ אינו מטמא
טומאת אהללים אלא פשתן ויליף בגמרא אהל אהל ממשכן ו"ל דכל
המאהילים דמטמאים ילפינן קסברי

דפירשה פרה בקל וזומר ממזרוע
דתיא מניין עשוי עשור אהל המאהילים
כאהל המת אמרת מה מזרוע הקל
עשה זו כל המאהילים כאהל מת
החמור לא כל שכן דלגבי מזרוע
כתיב מושבו ודרשינן בתורת כהנים
מושבו טמא מכאן אמרו הטמא יושב
תחת האילן וטהור עובר טמא וא"ת
אם כן כי לא עשוי נמי צירי אדם יליף
בקל וזומר ממזרוע וכי תימא אם
כן ג"ש מאי אהניא הא איצטריכא
ליה לדרשה דפרק זמה מדליקין דכל
היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת
אהלים ויש לומר דמושבו לא משמע לא
ריצוי ולא מיעוט לענין שאינו עשוי
צירי אדם ולרבי יהודה דמטמאי
רחמנא גבי מת ילפינן מזרוע הקל
בקל וזומר ממת דלא מטמא ולרבנן
לא מחלק לא הכא ולא הכא ואף
על גז דתסם ספירא רבי יהודה
אמיא שפיר הוה דלינן כרבי יהודה
דאמר בשמעתין מודה היה רבי
יהודה כמלא אגרוף וא"ת וכיון דשאר
המאהילים ילפינן ממת ק"ו ממזרוע
אם כן ימא דיו אלא מטמא עזברים
כמו קוצרי המת שהיו עזברים
באכסדרה ויש שם כליס דמזרוע עובר
אינו מטמא כהנהל דתניא בתורת
כהנים וכדמתן בתוספתא נעמי פ' י"ג
(מ"ו) ומייתי לה פ"ק דקדושין (ג):

יש לומר דק"ו זה אינו אלא גלויי מילתא בעלמא הוא דלא ילפינן
ממשכן למעוטי שאר המאהילים:

ומביאין נשים עוברות ויולדות. אע"פ שהיו התינוקות טומאים
בגדה ויולדות לא היו חוששין אלא לשומרן מטומאת
מת דבעיה האה ומטומאה היוצא מגופו כגון צעל קרי דתניא
במסכתא¹ שהיו מגדלין אותן עד שיהו בני שבע שנים או שמנה
ולא יותר שלא יראו קרי וקצת תימה מה מועיל מילוי זה שהיו
ממלאין בתינוקות אף סוף בעינן איש בשעת קידוש שנותנין האפר
במים אלא בשעת האה לרבי יהודה או דלמא כדמכח פרק טרף
בקלפי (יומא דף מג: ו) יש לומר דמה שהיה יכול לתקן מתקנין משום
מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדאיתא ברש"י (יומא דף כ: א):
ועל גביהן דלתות. מאן דאמר בגיטין (דף ט: ב) וצמיר פרק כהן
גדול (דף נה: ו) וצ"ל בכל מערבין (עירובין דף ל: ו) וצ"ל כהנהל
דחגיגה (דף נה: ב) דאהל זרוק לא שמייה אהל לחון בפני הטומאה
מזי למימר דקבר לה כרבי יהודה דאמר בשמעתין לא היו מביאין
לדלות אלא שורים שכריסומיהן רחבות ואע"פ שגם הם אהל זרוק
מ"מ צדידהו גלי רחמנא דחשידי אהל כדרדשינן מדכתיב (ויצו י)
וצענמות וגידים מטוככי ומיהו לר' אליעזר דלקמן ודאי קשה
דמפרש טעמא דשורים משום דמגינים על הרועה שלהם וקשה
דמטה משני משום דהויא אהל עראי ולהאי טעמא קשה היכי
עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמייה אהל דאפי' שיהי תיבה ומגדל לא חיישי:

והתינוקות יושבין. בתוספתא דפרה (פ"ג) קמני
דהכל שוין שהתינוקות ירכיבין צבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר' יוסי הגלילי שנתלקו לענין הואה כדמתן במסכת פרה
פ"ג [מ"ד] כריבין היו התינוקות להוות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו כריבין להוות: **ירדו לתוך המים ומלאום.** קסבר
האי תנא מילוי ידים זעין ולא שישלשל בחבל כך פירש בקונטרס ותימה גדולה פירש דככולהו סתמי מוכחי במסכת פרה (פ"ג) משנה
ו' שהיה מוליכין חבל כשי נמלאו ואפילו נמלא הכלי מאליו משמע דכשר צמילוי דתנן במס' פרה פ"ה (מ"ו) השוקת שצבלע אין ממלאין
בה היתה כלי וחברה כשי נמלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא כחוקת של אהן היו מלויין
בקרני שורים כיון ששחו שורים לשמות נמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לדקוים לרדות (אחריו) וגרלה לפרש דבכ"י
פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן סברי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הכי.** משמע לכאורה שהיא
צרייחא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי צירי
אדם אינו אהל ומודה בשקיפיים וסלעים: **וירדו ר"ד ריש ד"ה במה אגרופין.** מימה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועילו דלתות
והלא צירי אדם הוא דמדעת הנוחו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא
דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא ו"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשידי להליל
טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל צכך ולא שייך טעם זה אלא בצדד התלוי בצכרה ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדעתו שר תינוק גסה ע"יו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמייה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין לדלות:
וצענמות

אהל אהל ריבה. אהליו טובא כתיבי צפרשת פרה לרבות אף
העשוי מאליו: מפני קבר הסהוס. כל שם קבר התהום וטומאת
התהום שצ"ס לטון ספק הוא כההוס שאינו גלוי. מפני קבר התהום
שכל העיר היו מסופקין שמה יש שם קבר ואין לו למת חלל טפח
וטומאה שהיא לרובה זוקעת ועולה

לרקיע לכן היו צונין אותה ע"ג כיפין
שאפי' יש שם קבר מתחת הרי חלל
מפסיק: ומביאין נשים עוברות כו'.
משום ההיא דתנן (פרה פ"ג מ"ו)
מטמאין היו את הכהן השורף את
הפרה ומטבילין אותו מיד להוציא
מלבן של דקוין שהיו אומרים בצמורבי
השמש היתה נעשית וכיון דטבול ויס
שכר צפרה עשו צה מעלות הרבה
כדי שלא יחלזו צה תקנו כל מעשה
פרה צכלי גללים וכלי אצנים וכלי
אדמה שאין מקבלין טומאה והכהן
השורפה הוקיקוהו לפרישת שצעת
ימים ואין אחיו כהנים נוגעין צו
כדלמרינן צפ' קמא דיומא (דף ג: ב)
ואמר מר מוין עליו כל שצעה ותקנו
שהו תינוקות הללו ממלאין לו מים
לקדש בהן מי חטאת ומשום מעלה
תקנו שהיו טהורים מכל טומאה
וצמספתא² שנינו עד שיהו צני
שצעה וצני שמנה שנים מגדלין
אותן ולא יותר שלא ראו קרי:
ומביאין שורים. כשהיו רוצים לילך
ולמלאות מים חיים מן השילות:
וכוסם של אבן צדיהם.
שכל מעשיה היו צכלי אצנים
כדפרישית: ירדו לתוך המים ומלאום.
קסבר האי תנא מילוי זעין ולא
שישלשל בחבל: מפני קבר הסהוס.
שמה יש כאן טומאה: אלא שורים.

שכריסם רחבות ותינוקות יושבין עליהם וכריסן מפסיק שאין
התינוקות ממהילין על הארץ ולקמן מפרש טעמא אמאי לא היו
מביאין דלתות. אלמא אשמעינן רבי יהודה דשדרתן של שורים שהיא
כעין גג וחלל של בהמה הוא האהל המפסיק ואע"ג דאינו עשוי
צירי אדם: כמלא אגרוף. אהל שרחב כמלא אגרוף שהוא יותר
מטפח מודה רבי יהודה שאע"פ שאינו עשוי צירי אדם חשבו להיות
אהל דבמלא אגרוף מנינו חשבו למאור שאינו עשוי צירי אדם כדמתן
באהלות (פ"ג מ"א וכלס פ"ו מ"ב) וצמס' בצורות מיימתן לה
בפרק על אלו מומין (דף ל: ב) מאור שלא נעשה צירי אדם שיערו
להוציא את הטומאה לאיר כמלא אגרוף והוא אגרופו של צן אצטיי
וישנו גדול כראש כל אדם וכי אר"י דאינו אהל היכא דאין עשוי צירי
אדם בטפח קאמר: **בשקיפין.** סלעים הנופלים ומתפרקין צרות ויש
חור גדול במקום עקירתן: ניקי. ביקועין: והרי דלת דיש צה
מה אגרופים. מן הקרקע עד הדלת וקא א"ר יהודה לא היו מביאין
לדלות קא סלקא דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים: כל
עיקר. (ה) לא משום דאינו אהל אלא שלא תהא דעתו של תינוק גסה עליו
פריו"י בלע"ו שמתוך שאינו ירא ליפול והרי הוא צטוח כאילו הוא
צעלייה רחבה ויוצא ראשו חוץ לדלת ומאהיל לפיכך מביאין שורים בלי
לדלות ומתוך שהוא ירא ליפול אינו מוציא ראשו להלן מן רחב השור:

בצכר
עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמייה אהל דאפי' שיהי תיבה ומגדל לא חיישי:
דהכל שוין שהתינוקות ירכיבין צבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר' יוסי הגלילי שנתלקו לענין הואה כדמתן במסכת פרה
פ"ג [מ"ד] כריבין היו התינוקות להוות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו כריבין להוות: **ירדו לתוך המים ומלאום.** קסבר
האי תנא מילוי ידים זעין ולא שישלשל בחבל כך פירש בקונטרס ותימה גדולה פירש דככולהו סתמי מוכחי במסכת פרה (פ"ג) משנה
ו' שהיה מוליכין חבל כשי נמלאו ואפילו נמלא הכלי מאליו משמע דכשר צמילוי דתנן במס' פרה פ"ה (מ"ו) השוקת שצבלע אין ממלאין
בה היתה כלי וחברה כשי נמלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא כחוקת של אהן היו מלויין
בקרני שורים כיון ששחו שורים לשמות נמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לדקוים לרדות (אחריו) וגרלה לפרש דבכ"י
פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן סברי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הכי.** משמע לכאורה שהיא
צרייחא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי צירי
אדם אינו אהל ומודה בשקיפיים וסלעים: **וירדו ר"ד ריש ד"ה במה אגרופין.** מימה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועילו דלתות
והלא צירי אדם הוא דמדעת הנוחו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא
דעמיה משום דאין דרך אהל צכך וכל שכן שורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא ו"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשידי להליל
טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל צכך ולא שייך טעם זה אלא בצדד התלוי בצכרה ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדעתו שר תינוק גסה ע"יו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמייה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין לדלות:
וצענמות

(א) [שבת כו: א] (ב) [נדרים
ק"ג] פרה פ"ג מ"ג,
(ג) [ע"י מוס' עירובין
עט. ד"ה הרקן] (ד) [מוס'
פרה פ"ג ה"ב] (ה) [פרה
פ"ג ה"ב] (ו) [גם ה"ר"ש
פ"ג] (ז) [ג"ל פרק בתרא
דנדרים דף ק"ג] (ח) [ג"ל
אחרים] (ט) [גם ה"ר"ש
הניח דבר זה צמיה ע"י
ישנו ע"י צמיה פ"ג
דאהלות צמס' מ"ג,
(י) [עירובין ג:]

תורה אור השלם

1. זאת התורה אדם כי
ימות באהל כל הבא אל
האהל וכל אשר באהל
ישקא שבעת ימים:
במדרש י"ד
2. ויפירש את האהל על
המשכן וישם את מבטח
האהל עליו למקדשה
כאשר צוה יי את משה:
שמות מ"ט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה כל עיקר
ללא:

מוסף רש"י

ותחתיהם חלל. שאם יש
קבר מפסיק החלל וצדו אין
טומאה צוקעת למעלה מן
החלל. אלא טומאה לרעה
צוקעת ועולה עד לרקיע
(בב"ח ק"ג). ומגדלות
בניהם שם לפרה.
דמשום דמטמאין את הכהן
השורף את הפרה מפני
הזקוקים, עשו צה שאר
מעלות הרבה, שאין אחיו
כהנים נוגעין צו כל
שצעת ימי פרישותו והו
אלו תינוקות נוגעין צו
(וי"ג: ממלאין מי חטאת)
ומוין עליו (שם). רעל
גביהן דלתות. למה
צין התינוקות לרקיע, שלא
יחילו על קבר התהום
בכנסת למלאות מים חיים
לקדוש מן השילות (שם).
וכוסות של אבן. שכל
מעשה פרה צכלי גללים
צכלי אצנים שאין מקבלין
טומאה, כדלמך טעמא
בשמעתא קמייתא דסדר
יומא (שם וע"י יומא כ: ב).